

EL VEL
de la
DEESSA

Glòria Sabaté

Premi Nèstor Luján
de Novel·la Històrica

GLÒRIA SABATÉ
EL VEL DE LA
DEESSA

Premi Nèstor Luján
de Novel·la Històrica 2020

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: JULIOL DEL 2020
© GLÒRIA SABATÉ, 2020
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2667-1
DIPÒSIT LEGAL: B. 8.944-2020
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

www.columnaedicions.cat

EL JURAT DEL PREMI NÈSTOR LUJÁN DE NOVEL·LA HISTÒRICA (2020)
EL FÓRMAVEN: GLÒRIA GASCH, TIN LUJÁN, VICENT SANCHIS,
JAUME SOBREQUÉS I MARIA CARME ROCA.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Capítol I

BARCELONA, 1910

Al cementiri Nou la mort distingia entre rics i pobres. Com una opulent ciutat de marbre, la moderna necròpolis s'enfilava per la muntanya, al sud-oest de Barcelona, sense aturall. La part més allunyada i humil, sobre la via de Sant Carles, el racó dels no desitjats, acollia, indiferent, el cos de l'Amalia.

Aquell matí de diumenge del mes de març la silueta d'una dona prima s'esmunyia pel carrer flanquejat de xiprers ufanosos fins que s'aturà davant de la tomba, plena de flors, de la dona soterrada ara feia gairebé un any.

—Per què m'ho fas, Amalia? Ara que començava a oblidar el passat... —La dona s'estremí en

recordar retalls d'una vida pretèrita que creia sepultada sota una llosa més gruixuda que la del nínxol que tenia davant seu.

I allà, palplantada i sola, plorà, òrfena d'esperances esdevenidores.

L'Ángeles López de Ayala tenia un mal dia. Aquell matí s'havia despertat enyorada de la llum càlida i fulgent de la Sevilla que l'havia vist néixer, i en travessar la rambla dels Estudis l'Ocellaire de la Bonaventura, enfilat dalt del tamboret de sempre, li digué la bona fortuna fent sortir un ocell de la gàbia mentre d'una capseta treia a l'atzar un paper en què hi havia escrita la sort que li pertocava. «S'acosten canvis», li digué. «De nou se t'obre el camí que t'havia estat barrat durant tant de temps, i arriba carregat de malaurança. T'hauràs de protegir i buscar noves aliades... És massa pes per dur-lo tota sola».

Havia comprat les flors mig d'esma, amb un rum-rum feixuc instal·lat al cor que li recordava les paraules que li havia dit l'Ocellaire, i ara caminava pel cementiri amb el cap a tres quarts de quinze. S'aturà de cop en adonar-se que davant la tomba de la seva estimada Amalia hi havia algú i s'amagà rere un xiprer; des d'allà podria observar l'escena sense ser vista. Fixà l'atenció i va identi-

ficar la silueta d'una dona prima. Plorava desconsoladament.

La reconegué. Era ella. Després de tant de temps... Sentí una rancúnia immensa arrapada al pit. Temps enrere, en el passat, es va comportar com una temorega i per la seva covardia ho van perdre tot. I ara la tornava a veure. Allà davant seu tenia el camí que l'Ocellaire li havia anunciat.

Disposava d'unes hores abans de la reunió de la lògia. Era a la tarda i tenia preparada la xerrada que hi faria. Per això, de nou, escoltà aquella part impulsiva del seu caràcter, adormida feia massa temps, i va decidir que la seguiria per saber on vivia. Havia arribat l'hora de demanar-li explicacions.

CAPÍTOL 2

La fredor d'aquella tarda de diumenge no va impedir que la Carme Karr, protegida del temps esquívol, fes el seu passeig diari abans d'anar a les oficines de la revista *Feminal*, que ella dirigia ja feia tres anys, feta per dones i per a les dones, on havia quedat amb la Lluïsa Vidal. Anirien juntes a la reunió mensual de la lògia Lealtad, una de les cambres d'adopció femenines més primerenques de la Península. La va iniciar l'any 1879 l'Àurea Rosa Clavé i ara encara gaudia d'una gran vitalitat, en part gràcies a la complicitat de la lògia masculina que la tutelava. Feia sis mesos que havien superat la iniciació i havien rebut el davantal i els guants blancs, símbols que les convertien en aprenentes de ple dret. Se sentia neguitosa i es preguntà si devia ser per aquella primavera estranya.

Passà per davant la botiga de paraigües Bruno Cuadros, situada al pla de la Boqueria, un dels indrets més comercials de Barcelona. Era un edifici imponent d'inspiració oriental, amb la façana decorada amb esgrafiats de temàtica japonesa, ventalls i paraigües que omplien l'espai entre els balcons. A la cantonada, un majestuós drac que sostenia un fanal de ferro no deixava indiferent la gent que passejava per la rambla de Sant Josep. La Carme buscà aixopluc sota els portals de la planta baixa per refer-se de la caminada. Els guants li feien nosa i el barret li ballava sobre el recollit massa elaborat que la minyona li havia fet. Tenia el cap petit i els barrets no li esqueien, però n'havia de portar; què pensaria la gent, si no ho feia?

Mirà els bonics aparadors i recordà la visita que hi havia fet l'altre dia. Encara ara se li feia un nus a l'estómac quan ho recordava. Li vingué a la memòria com va quedar seduïda, tan bon punt entrà a la botiga, per tota una sèrie d'objectes col·locats bellament i amb gràcia: paraigües de tota mena i ventalls de diverses mides i materials es distribuïen al llarg de mostradors de formes esveltes, en un esclat de colors vius que convidaven a l'alegria. Ara que venia el bon temps volia comprar-se una ombrel·la nova per protegir-se del sol; la que tenia ja estava molt atrotinada. La va atendre un home panxut de bigoti generós que se li atansà i la salu-

dà amb gestos afalagadors, i de seguida en posà a la seva disposició models variats. Va ser aleshores, mentre mirava, distreta, els diversos models que tenia davant seu, en obrir-ne la més menuda, d'un blanc trencat i decorada amb unes blondes molt fines, quan tirà el cos enrere i va ensopegar amb un home que en aquell moment travessava l'estret passadís que formaven els taulells, just darrere seu. «Disculpi'm, que maldestra que soc!», li digué ella, amoïnada per si li havia fet mal. Llavors ell li va somriure amb aquells llavis rics de sang i la mirà amb els seus ulls de mar. Era alt, esvelt i nerviüt, i anava impecablement vestit: cap arruga a la jaqueta tres quarts que duia oberta, amb el llaç del coll nuat a la moda i aguantat amb una bella agulla d'or fi. Feia olor de primavera al costat del mar... Un mar tancat en aquells ulls que li van despertar una gana massa temps letàrgica.

Espantada pels seus propis pensaments s'allunyà dels portals de la botiga i continuà caminant Rambla amunt; amb cada passa que feia recuperava una mica de l'ànim perdut. Des de ben petita havia sentit dir a casa que la força de voluntat era una virtut inestimable, i la curiositat, una bona companya de viatge. I ella era molt curiosa, tossuda i temperamental. Del seu pare, francès, n'havia he-

retat la passió per la literatura i la música, i de la seva mare, italiana, que havia mort quan ella era petita, el cos de contorns arrodonits, els cabells negres, aspres i abundants, i un somriure deixondit que provocà que el seu espòs, quan la va conèixer, sentís un batec de cor incontrolable. I com n'estava d'ella, el seu Josep Maria, quan festejaven! Es van casar enamorats l'any 1890 i Déu els havia concedit la gràcia d'uns fills sans i meravellosos. No se'n podia queixar. No ho havia de fer... Per què sentia aquell abaltiment d'ànima, llavors? ¿Devia ser la profunda melangia que el seu marit patia de manera perenne des de feia anys, i que a voltes l'obligava a estar ingressat? Era la malaltia el que l'allunyava d'ella? Feia temps, massa ja, que entre tots dos s'havia instal·lat un hivern interminable...

De nou li vingueren a la memòria aquells ulls de mar i aquella olor de primavera.

Havia d'enganyar la gana com fos.

Per sort, la francmaçoneria la distreia i l'ajudava a escalfar-li el cor i a espantar les temences més eixorques.

Amb trenta-tres anys, la Lluïsa no era feliç.

Però ja hi estava avesada.

Havia deixat de ploure i l'aire brunzia entre els arbres. Al cel, nuvolades grisenques amenaçaven

més pluja i convidaven a posar-se a recer, però ella no es deixava esbalair pel mal temps. Caminava pel carrer de Provença amb pas decidit i, com sempre, arribaria a les oficines de la revista *Feminal* al carrer de Mallorca en cinc minuts. Anava a lliurar la il·lustració que havia d'acompanyar el relat «Hosanna» de la senyoreta Coloma Rosselló de Sans, que sortiria publicat en el número d'aquell mes. Col·laborava amb la revista ja feia un any i n'estava molt satisfeta.

Aquella tarda tenia moltes ganes de xerrar una estona amb la Carme; li aniria bé. Li preguntaria per la visita a la botiga de paraigües de l'altre dia. Necessitava oblidar el disgust que duia enganxat a la pell per culpa de la mare. Una vegada més, s'havien barallat. S'havia llevat d'hora i havia esmorzat amb la mamà una xocolata desfeta, torrades amb mantega i borregos. Les seves germanes Marta, Rosina i Teresa encara dormien, però ella havia matinat perquè esperava l'arribada de les seves alumnes de classe de dibuix. Havia improvisat un estudi a la cambra de l'entrada, la més espaiosa i ben il·luminada. Algun dia disposaria d'un espai propi amb les dimensions adequades on poder oferir també classes de modelatge, lluny de les quatre parets que la lligaven a una vida de sacrificis. Ja feia massa temps que havia descartat la possibilitat de compartir el futur amb un home, i per molt que ho desitgés, no podia viure sola. Què en diria la gent?

El menjador i la saleta eren les úniques estances del pis que mantenien esplendors passades. Menjaven en silenci, la senyora Mercè revivint records d'una existència feliç i la Lluïsa llegint el diari del matí. Després de fer un bon xarrup a la xocolata, la filla aixecà la vista del diari i es va dirigir a la seva mare:

—Mamà, aquesta tarda no hi seré, a l'hora de rebre visites. Podrà arreglar-se-les sense mi? —La Lluïsa pronuncià aquestes paraules amb un fil de veu, sense gairebé ni mirar la dona que tenia asseguda al davant, que, en sentir el que havia dit la filla, mudà l'expressió de la cara.

—Com pots fer-me una cosa així? —digué la senyora Mercè amb un to d'hostilitat creixent a la veu que, de natural, era vellutada i dolça—. On has deixat els *modus* que ton pare i jo et vam ensenyar? Què en dirà la gent, Lluïsa? Vols que encara parlin més de tu?

—Mamà, si surto és perquè m'haig d'ocupar de la família que el pare ha desatès, i ja sap què és el que penso de certa gent...

—No siguis petulant, filla! Oblides quina és la nostra posició social? Hem d'estar-hi a l'alçada! —l'interrompé la senyora Mercè, escopint les paraules, amb les mans rígides damunt la taula i les celles contretes.

—Amb la posició social no paguem les compres ni els capricis de les filles petites!

I la Lluïsa emmudí de cop, s'empassà les paraules feridores que maldaven per verbalitzar-se i ofegà la ràbia que sentia. No volia disgustar la seva mare, prou pena tenia ja, i decidí callar, com moltes altres vegades. La senyora Mercè, per la seva banda, s'aixecà de la taula sense acabar de prendre's la xocolata i buscà refugi a la tribuna on passava les estones mortes mirant a través dels finestrals, des d'on vigilava el moviment de les veïnes que passaven pel tros de carrer que podia observar des de l'alçada del tercer pis on vivien.

El diumenge era dia de rebre a casa dels Vidal, ho notificaven les targetes de visita i els anuncis publicats a l'anuari *Barcelona Selecta*. El saló on acollien les amistats estava decorat sense estridències, però amb mobiliari de qualitat de l'obra del pare. Per això, que la Lluïsa sortís de casa aquella tarda no va agradar gens la seva mare; era un lleig inexcusable que la gran de les senyorettes Vidal no fos a casa per atendre els convidats. Què se li havia perdut al carrer?

A qui volia enganyar, però? Un diumenge més, la senyora Mercè es prendria el te amb l'única companyia de les seves filles més petites.

La seva cambra era l'única estança que la Lluïsa havia pogut decorar al seu gust. Tenia les parets folrades amb un paper pintat de tonalitats verdoses, amb sanefes estucades d'un marró subtil que

conferien a l'espai una certa blanesa lleugera. En aquella ocasió s'havia vestit amb el conjunt que semblava menys desgastat: una jaqueta de cotó teñit de violeta que queia amb gràcia per damunt d'una faldilla amb forma de corol·la, de tafetà negre. Era una roba que li esqueia. Robusta, baixeta i decidida, es cobria els cabells castanys amb un barret negre de plomes flonges que li tapava un front ample i una mirada valenta. El nas el tenia lleugerament arronsat, com la mare; la boca, agradívola, anhelava els somriures francs. Era la segona d'una família nombrosa d'onze germans, una família que els capricis d'un pare malalt havien esmicolat en bocins atziacs.

Quan arribà a les oficines de la revista *Feminal* ja estava més tranquil·la. Entrà al rebedor i es contemplà en el gran mirall bisellat que hi havia a la paret de davant de la porta, just al costat del parai-güer. La Carme Karr la va rebre amb una abraçada càlida i de seguida la va conduir a la cambra que feia les funcions de despatx privat, un espai atapeït de papers i llibres, amb una finestra que donava a un celobert des d'on es podia entrellucar un tros de cel.

—Mira que n'ets de puntual, Lluïsa! Però... va tot bé? —digué la Carme amb un bri de preocupació a la mirada quan la tingué davant seu—. No fas gaire bona cara. Seu i m'ho expliques. Millor

encara —de cop se li il·luminà el rostre—, et vindria de gust fer un cafè? Tenim temps abans d'anar a la reunió de la lògia. Deixa'm la il·lustració, ja me la miraré amb calma demà, i anem al Torino.

—Al Torino, vols dir? —objectà la Lluïsa, un xic incòmoda.

—Prefereixes La Lune? —replicà la Carme mentre es cordava la jaqueta, agafava la bossa de seda amb incrustacions i es col·locava el barret amb la gràcia que acompanyava tots els seus gestos.

—No, si no es tracta d'això... —respongué la pintora sentint com la rojor se li enfilava per les galtes—. De fet el Torino ens cau més a prop, però... Estàs segura que és decorós que hi anem les dues soles? I si ens veu alguna coneguda? I què en dirà, el teu marit?

—Oblida't de les xerrameques i les xafarderies de la gent! I, pel que fa al meu marit, no pateixis —l'interrompé la Carme, amb un gest eixerit—. A més, està massa capficat en les seves coses per prestar-me atenció... —El rostre se li enfosquí per un moment, però de seguida recuperà l'animositat que la caracteritzava—. Au, Lluïsa, reina, no siguis ximpleta! Ara mateix em recordes ta mare!

I totes dues es van posar a riure, i sortiren del pis del carrer de Mallorca amb els ànims enfortits. Baixaren pel passeig de Gràcia agafades del bracet, gaudint d'aquella tarda que la pluja havia deixat

neta i abaltida. S'havien d'afanyar si no volien coincidir amb la marquesa de Marianao i totes les seves amistats, que, dia rere dia i sempre a la mateixa hora, anaven pel passeig amunt i avall amb el seu cotxe modern. Van deixar enrere algunes mainaderes que caminaven lentament i xerraven de les seves coses mentre duïen de la mà criatures de diverses edats, i alguns brossaires amb granera de bruc que escombraven el carrer i que, en veure-les passar, s'aturaren i les guaitaren amb un desig mal dissimulat dibuixat a la mirada. Els bancs fanal de trencadís distribuïts al llarg del passeig lluien nets, i algun carreter traginava mercaderies en un carro atroïnat, amb la panxa buida i un posat incòmode davant el luxe que exhibien els edificis moderns.

La Lluïsa aprofità la passejada per explicar a una Carme un xic distreta que encara no es podia creure les enraonies de les Dames Cooperadores. Com havien pogut fer-ho? Arribaren al Torino, a la cantonada del passeig de Gràcia amb el carrer de Corts, i van contemplar, una vegada més, la bellesa de la marquesina exterior de ferro forjat amb aplics de vidres de colors, envoltada de taules i cadires rodones que s'estenien per la vorera. No hi havia ningú assegut a fora. Entraren a dins i s'encaminaren al saló principal, allargat, decorat de manera exquisida. La majoria de la gent preferia el saló àrab, dissenyat pel prestigiós Gaudí,

que a l'hora del vermut s'omplia de gom a gom. A aquella hora, en canvi, hi havia els quatre parroquians habituals, que no s'immutaren davant la presència de dues dones que entraven al bar sense la companyia de cap home. S'aclofaren en una de les taules més apartades de l'entrada i la Carme demanà per totes dues al cambrer que els vingué a prendre la comanda mentre païa el que li havia explicat la seva amiga pel camí.

—Ai, valga'm Déu! —li digué la Lluïsa, angoixada—. Ara figura't si arriben aquests rumors a la mamà. Quin disgust! Què li hauré de dir?

—No passis ànsia —la reconfortà la Carme, amb un to de veu contingut—. No hem de fer cas del que va dient la bleda de la Maria de Quadras i les seves gossetes fidels. Tot el que m'expliques no passa de ser un prejudici, una suspicàcia filla de les desconfiances d'aquestes dones que ens volen fer mal. Creus que a les noies que volen assistir a les classes de la Societat Progressiva Femenina els importarà que una de les professores de dibuix sigui una senyoreta soltera i que viu de l'art? Et penses que deixaran d'apuntar-s'hi? Creus que les nostres germanes de la lògia et miraran de manera diferent? El món està canviant, estimada!

—Tens raó, Carme, són unes obstinades. Però això ha estat una sotragada per als meus nervis. Quan vaig anar a confessar-me, mossèn Gatell va

ser molt dur; em va dir que de cap manera consentiria en mi comportaments indecorosos com els que insinuaven algunes de les dames de la parròquia. Em va recordar que ja en tenia prou de col·laborar amb la biblioteca per a dones de Santa Anna, que funcionava molt bé, i que no havia de barrejar-me amb donotes de passat tèrbol, que el bon nom de la meva família perillava. Què et sembla? —La Lluïsa emmudí, amollà la mirada damunt la tassa fumejant que tenia davant seu i deixà anar un sospir. No volia perjudicar la seva mare, per això va pronunciar les paraules següents, a contracor—: Crec que hauria de renunciar-hi.

—Ni parlar-ne! No siguis beneïta! A qui has de deixar de veure és al mossèn! No hem de permetre que aquelles manifasseres se surtin amb la seva! Recorda els principis que regulen la nostra lògia d'adopció: igualtat, fraternitat i llibertat. Ara que sabem que l'ensenyament ha d'arribar a tot-hom com a única via de posar fi a l'obscurantisme, no podem defallir, ens hi hem d'abocar de ple, amb forces renovades i sense por. A més, l'Àngeles López de Ayala és una dona respectada en certs ambients, i molts valoren la seva voluntat d'ajudar en la instrucció de les joves més desfavorides. Fins i tot la famosa Palmira Ventós, la cunyada d'en Jaume Massó, la recordes?, l'ajudarà amb el grup de teatre que vol organitzar. No aconse-

guiran res, ja ho veuràs! Divendres vinent anirem al carrer de Ferlandina, l'Ángeles ens ensenyarà l'escola i ens presentarà les noies, sobretot la que m'ha d'ajudar amb la revista. I tu els parlaràs d'art. I les Dames Cooperadores de seguida trobaran una altra distracció i s'oblidaran de tot plegat. I no se'n parli més.

—Ai, gràcies, Carme, Déu et faça bona i t'escolti! —digué la Lluïsa, agraïda per les paraules de conhort de la seva amiga.

I les dues dones restaren en silenci, perdudes en les seves cavil·lacions i prenent a glopades menudes el cafè que les tasses de porcellana mantenien calent, alienes a la presència d'un home solitari que, unes taules més enllà, ja feia estona que havia demanat un licor de noió i les observava amb deteniment.